

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Barn med funksjonshemming i naturen

Children with disabilities in nature

Kandidatnummer: 310 og 238

BLUBACH

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Åse Nylenna Akslen

Innleveringsdato: 31.05.2021

Ord: 13973

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. *Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med barnehagelærerutdanningen på Høgskulen på Vestlandet, campus Bergen.

Denne bacheloroppgaven handler om hvordan barnehagepersonalet kan bruke naturen sammen med barn med funksjonshemming. «Funksjonshemming i betydningen «funksjonshemmede mennesker» brukes nå i mindre grad fordi det karakteriserer mennesker som funksjonshemmede uavhengig av kontekst» (store norske leksikon, 2019). Vi har likevel valgt å bruke begrepet funksjonshemming og funksjonshemninger istedenfor nedsatt funksjonsevne eller den spesifikke betegnelsen på barnets funksjonsnedsettelse, fordi dette begrepet er knyttet tett opp mot myndighetenes behov for å avgrense hvem som skal ha ansvar for å forsørge seg selv og hvem som har rett på ulike tjenester.

Vi har erfart gjennom arbeid som assistent og som praksiselev i barnehager, opplevd at barn med funksjonshemming ikke får delta når barnehagen skal ut i naturen. Disse erfaringene var med på å danne vår problemstilling. Fordypning i natur, helse og bevegelse gir grunnlag for naturdelen i forskningen vår.

Vi vil takke informantene som stilte til intervju, og som har hjulpet oss med forskningsprosjektet vårt. Takk til Ingrid Marie og Brit Elin som har lest gjennom bacheloroppgaven vår. Takk til Anders som har støttet og hjulpet oss med oppgaven. Takk til vår veileder, Åse Nylenna Akslen, som har hjulpet oss, og takk til barnehagen som stilte med motivasjons gave og mye glede. Takk til alle som har støttet og kommet med oppmuntring når det trengtes.

Vi vil også benytte anledningen til å takke hverandre for mye glede, motiverende ord og godt samarbeid gjennom bacheloren og studie.

Abstract

In this bachelor assignment we will deal with the issue of «How can kindergarten personnel utilize nature together with disabled children». We have chosen to use interviews and qualitative method to dig deep into the issue. With us we have had three female informants who have told us their stories and experiences regarding disabled children. The kindergarten should support, strengthen, and follow up on their children based on their own cultural and individual prerequisites (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.9).

In the theoretical part we want to draft what disabilities mean, and different types of disabilities. We will also go through different assisting aids, use of nature, and parental collaboration. Furthermore, we will draft our findings. From the drafts we will look at what we discovered from the interviews and debate this with theory. Our starting point for this has been chapter 4.0, which is split in four parts. The chapter will contain experiences, interactions, options and opportunities, travels in nature and parental collaboration.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
Abstract.....	3
Innholdsfortegnelse.....	4
1.0 Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	6
1.2 Problemstilling.....	7
1.3 Oppgavens oppbygging.....	7
2.0 Teori.....	9
2.1 Hva er funksjonshemning?.....	9
2.1.1 Språkvansker.....	10
2.1.2 Nedsatt hørsel.....	11
2.2 Barnehagepersonalet sammen med barn med funksjonshemning.....	11
2.2.1 Relasjon mellom barnehagepersonalet og barnet.....	11
2.2.2 Medvirkning.....	12
2.2.3 Samarbeid mellom barnehagepersonalet.....	12
2.3 Hjelpeinstans.....	13
2.3.1 Ulike hjelpeinstanser.....	13
2.4 Bruk av Naturen.....	15
2.5 Foreldresamarbeid.....	18
Oppsummering.....	19
3.0 Metode.....	20
3.1 Hva er metode?.....	20
3.2 Valg av metode.....	20
3.3 Fordeler og ulemper med metoden.....	21
3.4 Valg av informanter.....	22

3.5 Databehandling	23
3.6 Metodekritikk.....	23
3.7 Etske hensyn	24
Oppsummering.....	24
4.0 Funn	25
4.1 Våre funn	25
Oppsummering.....	33
5.0 Drøfting.....	34
5.1 Erfaring	34
5.2 Samspill, muligheter og medvirkning.....	36
5.3 Tur i naturen.....	39
5.4 Foreldresamarbeid.....	44
6.0 Konklusjon.....	46
7.0 Bibliografi	47
Vedlegg	50
1. Intervjuguide	50
2. Informasjonsskriv	52
3. Samtykkeerklæring	56
4. Godkjenning av NSD.....	57

1.0 Innledning

I denne bacheloroppgaven har vi valgt å gå nærmere inn på problemstillingen “*Hvordan barnehagepersonalet kan bruke naturen sammen med barn med funksjonshemning?*”

I Rammeplanen (udir, 2017) står det at barnehagen skal vise hvordan alle barna kan lære av hverandre. Barnehagepersonell skal fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Videre skal barnehagepersonalet bidra til at alle barn skal føle seg sett og anerkjent for den de er. Vi skal synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet. Barnehagen skal støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.9).

Vi har erfaring fra en friluftsbarnhage der det var et barn med multifunksjonshemning, selv om barnet ikke kunne gå, fikk barnet bli med på en del turer. Barnet var mye alene, og det var ikke så ofte barnet var med oss på uteområdet, inne på avdelingen eller på lengre turer. Da vi var på skitur fikk barnet bli med i akebrett, men gikk tilbake til barnehagen etter en liten stund. Da vi var på bussturer varierte det om barnet var med. Barnet hadde eget barnesete i bussen, og hadde med seg vogn slik at barnet kunne hvile. Vi hadde også bæremeis som ble brukt innimellom, men dette var tungt på personalet. Barnet hadde eget personell som gjorde det lettere for avdelingen å reise på turer med resten av barnegruppen. Selv om avdelingen var flinke til å ha barnet med seg ut i perioder, savnet vi at barnet tok mer del i uteaktivitetene sammen med barnegruppen.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Vi er begge opptatte av at barn med funksjonshemning skal ha samme muligheter som de andre barna i barnehagen. Vi ønsker å lære mer om barn med funksjonshemning for å styrke vår kompetanse slik at vi kan jobbe for fellesskapet, og bruke mangfoldet som en ressurs. Dette ønsker vi for å styrke, støtte og følge opp barna på en god måte, slik at de kan delta på lik linje som resten av barnegruppen.

Naturen gir mye glede, opplevelser og samhold til barna. Ut ifra erfaringer har vi opplevd at barn får en stor glede av å bruke kroppen, fantasien og kreativiteten, og får gjerne mer mestring når de er ute i naturen enn ute på barnehageområdet. Naturen kan være utfordrende for mange barn som ikke er vant med å være i ulendt terreng, og for barn med funksjonshemming kan det være vanskelig, men med veiledning og tilrettelegging kan alle få utbytte av å være i naturen. Det å bruke mangfoldet som en ressurs vil styrke alle barna, de lærer av hverandre, og de lærer av å hjelpe og støtte hverandre.

1.2 Problemstilling

Denne bacheloroppgaven skal svare på følgende problemstilling:

Hvordan kan barnehagepersonalet bruke naturen sammen med barn med funksjonshemming?

For å svare på problemstillingen har vi delt oppgaven i følgende temaer: erfaringer, samspill, muligheter, medvirkning, tur i naturen og foreldresamarbeid.

I oppgaven har vi valgt å skrive om barnehagepersonalet da barnehagelæreren gjerne ikke er like mye til stede på avdelingen, som fagarbeidere og assistenter. Vi ønsker å se helheten blant personalgruppen og barna. Med naturen mener vi uteområdet i barnehagen og naturen utenfor barnehagens område. Vi har intervjuet en spesialpedagog, en barnehagelærer, og en fagarbeider. Vi har valgt å gå nærmere innpå fysisk funksjonshemming, da det er det våre informanter hadde mest erfaring med. Vi har valgt å definere noen funksjonshemninger kort, og gått litt mer innpå de funksjonshemningene som har komnt frem i intervjuene.

1.3 Oppgavens oppbygging

Bacheloroppgaven består av syv kapitler. I oppgaven har vi tre hovedkapitler som er teoridelen, metoddelen og drøftingsdelen. I teoridelen vil vi vise til teori vi mener er relevant for problemstillingen. Vi har blant annet brukt Dalland (2020), Sandseter (2018), Sjøvik (2014) og Utdanningsdirektoratet (2017) for å besvare oppgaven. Videre vil vi utdype vårt metodevalg, reflektere rundt fordeler og ulemper ved metodevalget, valg av informanter,

databehandling, metodekritikk, og etiske hensyn. Vi vil så trekke frem funnene fra intervjuene vi har hatt. Deretter kommer det en drøftingsdel, som vi har delt i fire deler. I drøftingsdelen har vi tatt utgangspunkt i kapittel 4.0, som er delt i tre deler. Kapittelet vil inneholde erfaringer, samspill, muligheter, medvirkning, tur i naturen og foreldresamarbeid. Til slutt har vi en konklusjon. Gjennom oppgaven bruker vi ordet “barnet” når vi skriver om barn med funksjonshemning, og “barna” når vi skriver om en barnegruppe.

I neste del skal vi presentere teorien vi mener er relevant for å svare på problemstillingen.

2.0 Teori

I denne delen skal vi definere og gjør rede for begrep som er relevant for oppgaven. Det er mange aspekter knyttet til funksjonshemning. Da de vi intervjuet hadde spesielt erfaring med cerebral parese, hørsels nedsetting, språkvansker og fysisk funksjonshemning vil disse bli presentert her. Vi vil blant annet bruke vi bøkene Kvistad og Søbstad, Langholm et al., Lillemyr og Sjøvik.

2.1 Hva er funksjonshemning?

Funksjonshemning er et omfattende begrep som beskriver både fysiske, psykiske og sosiale funksjonsnedsettelse hos mennesker. Funksjonshemning er en overordnet kategori som også inkluderer begrepet utviklingshemning. Begrepet utviklingshemning refererer til kognitivt nedsatt funksjonsevne hos mennesker som har vansker med å klare seg uten hjelp (Hvidsten, 2014, s.30).

Barn med funksjonshemning

Selv om barn har samme diagnose, har de individuelle behov. De kan ha ulike ressurser knyttet til å mestre dagliglivets praktiske utfordringer og hensyn til å lære sosiale og intellektuelle ferdigheter (Sjøvik, 2014, s.154). Barnehageloven sier at kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et eget individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Hvis det blir en uforholdsmessig byrde skal det særlig legges vekt på tilretteleggende effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer (Barnehageloven, 2005, §37). Vi vil videre gå inn på noen funksjonshemninger.

Multifunksjonshemning dekker de største og mest sammensatte funksjonshemningene. Den store kognitive svikten er avgjørende, ofte kombinert med store nedsatte funksjonsevner både når det gjelder bevegelser, syn og hørsel. Skadene og vanskene hos disse barna virker sammen og forsterker hverandre. De vil ha betydelige vansker i samspill med andre mennesker, et fåtall av dem vil være i stand til å tilegne seg talespråk og kommunisere verbalt. De har ofte alvorlige helseproblemer, for eksempel spise- og luftveisproblemer

(Sjøvik 2014, s.167). Ved multifunksjonshemming kan barna ha behov for enteral ernæring også kalt sondeernæring.

Fysiske funksjonsnedsettelse kan være medfødt eller ervervet, og graden kan variere fra små problemer til at personen er helt ute av stand til å bevege seg (Sjøvik 2014, s.154).

Funksjonshemming refererer til avvik i kognitiv, sosial eller kroppslig fungering som medfører utfordringer og vansker for den enkelte (Befring et al., 2019, s. 24).

Utviklingshemning blir brukt som en fellesbetegnelse for ulike typer og grader av kognitive funksjonsnedsettelse. Utviklingshemning er ingen sykdom, men en tilstand, og kan være forårsaket av forskjellige typer skader eller sykdommer (Sjøvik, 2014, s.146).

Cerebral parese er en nevrologisk funksjonshemming der hjernens kontroll over musklene er forstyrret. Bevegelsesvansker er det sentrale symptomet. Cerebral parese oppstår ofte i kombinasjon med andre typer funksjonsnedsettelse. Det er vanlig å dele cerebral parese inn i tre typer. *Spastisk former* er økt muskelspenning, med lite kontroll over bevegelsene i de spastiske kroppsdelene. *Dyskinetiske former* er ufrivillige bevegelser i armer og ben, ofte også i ansikt og tunge, som er det mest karakteristiske og besværlige. *Ataksier* er balanseforstyrrelser og slapp muskulatur hovedproblemet. Selv om de fleste hovedsakelig har symptomer fra en av disse tre gruppene, er blandingsform vanlig. Siden både lokalisering og omfang av hjerneskade varierer, er også barnas utviklingsprofil ujevn (Sjøvik, 2014, s.154).

2.1.1 Språkvansker

Språkvansker er når barn har problemer med tilegnelse og mestring av språkets ulike deler, innhold, form og bruk. Det innebærer at et barn med språkvansker kan ha både tale- og samspillsvansker. Språkvansker hos barn er et nokså alminnelig problem, men både fordi termen språkvansker ikke er entydig, og fordi det er uråd å lage generelle kriterier som rettesnor for vurderingen av hvilke barn som har slike vansker, må vi ta det som gitt at all kartlegging vil være belemret med feilkilder (Sjøvik, 2014, s.182-183).

2.1.2 Nedsatt hørsel

Hørselshemming er en fellesbetegnelse som omfatter ulike typer og grader av hørselstap, både døv og tunghørt. Barn som er døve, har så stort hørselstap at de verken kan oppfatte andres tale eller regulere sin egen stemme (Sjøvik, 2014, s. 161).

Ved nedsatt hørsel kan det være greit å bruke *tegnspråk*. Tegnspråk er et gestuelt-visuelt språk i motsetning til et talespråk som er auditivt-vokalt. Det vil si at en må bruke synet for å forstå tegnspråk. For å formidle tegnspråk må en bruke tydelige bevegelser med hendene og deler av kroppen. Fordi tegnspråkene er visuelle språk, utnytter de muligheten til å gjengi og vise tings posisjoner, bevegelser og egenskaper gjennom hendenes form og bevegelse foran kroppen i kombinasjon med hodets og ansiktets uttrykk og bevegelser (Wetås, 2019, s. 3).

2.2 Barnehagepersonalet sammen med barn med funksjonshemming

Barna skal møtes som individer, og barnehagen skal ha respekt for barnets opplevelsesverden. Barns liv påvirkes av omgivelsene, men barn påvirker også sine egne liv. Barnehagen skal gi rom for barnas ulike forutsetninger, perspektiver og erfaringer og bidra til at barna, i fellesskap med andre, utvikler et positivt forhold til seg selv og tro på egne evner. Barna skal møtes med empati og få mulighet til å videreutvikle egen empati og evne til tilgivelse (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 8).

2.2.1 Relasjon mellom barnehagepersonalet og barnet

I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelpen og støtten de har behov for (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 19). Hos personalet er relasjoner mellom barn og voksen i sentrum, det jobbes kontinuerlig med å fremme god relasjonskompetanse mellom personalet. God relasjonskompetanse vil kunne være å kjenne seg selv i møte med andre. Vite hva som skjer i et samspill mellom deg selv og det andre individet, vise empati og innlevelse. For å få relasjonskompetanse krever det at personalet er tilstedeværende og vet når barnet trenger veiledning (Barnehagenett, u. å).

2.2.2 Medvirkning

Medvirkning er noe vi gjør sammen, der det vi gjør sammen fører til noe. Alle barn skal ha mulighet til å påvirke sin egen hverdag og i barnehagen som institusjon er det sentralt å sikre at hvert enkelt barns stemme blir hørt (Sjøvik, 2014, s. 305). Barnehagen skal være bevisst på barns ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.27). Barna har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder barna. De skal få jevnlig mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdere virksomheten i barnehagen (Barnehageloven, 2005, §3).

2.2.3 Samarbeid mellom barnehagepersonalet

Ifølge Birthe Ravn i Glaser (2017) blir samarbeid forklart som et forhold mellom mennesker som samarbeider mot samme mål, med respekt for hverandres kunnskaper, ferdigheter, egenskaper og holdninger (Glaser, 2017, s. 62). Kommunikasjon er den grunnleggende prosessen i teamarbeidet. Gjennom kommunikasjon og dialoger i teamet skapes meninger og en felles virkelighet. Ved god kommunikasjon får personalet mulighet til å forstå hverandre, hverandres atferd og motiver. Kommunikasjon skaper en oversikt og innsikt, og formidler innsikt til andre (Aasen, 2012, s. 116-117).

Ledelse

Ledelse er først og fremst en relasjon mellom mennesker. Noen leder og andre blir ledet, det er bygget på en felles relasjon mellom partene (Kvistad & Søbstad, 2016, s. 162). Å være leder betyr at man må ta stilling til vanskelige situasjoner og saker, og ta mindre populære beslutninger. En har ansvar for arbeidsmiljøet for både ansatte og barna i barnehagen. Som en konsekvens av å være leder, er det mange situasjoner der man må prioritere og ta et valg. For eksempel hvilket barn man skal ta spesielle hensyn til. Personalet skal jobbe for å skape en hverdag i barnehagen, der hvert enkelt barn kjenner at det er godt og meningsfullt å være (Tholin, 2016, s. 81).

Tilrettelegging for barnet

Tilrettelegging for lek i barnehagen er et verdivalg som gjelder alle barn, og der en tar utgangspunkt i det enkelte barnets forutsetninger og behov (Sjøvik, 2014, s. 250).

Hensikten med det pedagogiske arbeide med barn i naturen gjør at ledere må ha kompetanse på, og ta ansvar for å legge til rette for gode utedager (Langholm et al., 2017, s.52).

2.3 Hjelpeinstans

I barnehagen har de samarbeid med ulike instanser, for at barnet med funksjonshemming skal få den hjelpen og tilretteleggingen som trengs for at barnet skal kunne bli med på det som skjer i barnehagehverdagen. Under vil vi gå nærmere innpå noen hjelpeinstanser. På grunn av oppgavens omfang har vi valgt å beskrive kort om de ulike hjelpeinstansene og hva de gjør.

2.3.1 Ulike hjelpeinstanser

Barn med funksjonshemming i barnehagen kan trenge støtte fra flere instanser i hjelpeapparatet. For at barnet skal få et best mulig koordinert og helhetlig tilbud, kan samarbeid på tvers av fag og instanser og forvaltningsnivåer være nødvendige. Ved tverrfaglig samarbeid arbeider yrkesgrupper med basis i forskjellige fag sammen for at barnet skal få helsemessig støtte og hjelp (Sjøvik, 2014, s. 102).

Arbeids og velferdsforvaltningen (NAV):

Hos NAV kan en søke om hjelpemidler, for motoriske vansker. Ved motoriske vansker kan en få ulike typer rullestoler, spesialtilpassede barnevogner, og spesialtilpassede sykler. Om barnet har nedsatt hørsel kan barnet få høreapparat. Hjelpemiddelsentralen i kommunen kan låne ut det meste av hjelpemidler til barn. Når en får hjelpemidler til barnet, kan foreldre og ansatte i barnehagen få opplæring og veiledning i hvordan hjelpemidlene virker. Hjelpemidler er til for å bedre funksjonsevnen til den som trenger det (NAV, u. å). Via NAV kan en få en øyestyrte maskin ved navn *Tobii Dynavox*. Tobii er bygget spesielt for kunne støtte eller erstatte egen tale (Tobii Dynavox, u. å). Den øyestyrt maskinen er festet på en godkjent

rullestol, som hjelper barnet med å kommunisere med de andre. Maskinen er lik en pc der det er ulike bilder, når barnet ser på et av bildene så sier maskinen det som står der.

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PP-tjenesten)

Barnehagen kan konsultere PP-tjenesten når de er usikre på om et barn trenger ekstra støtte. Det kan skje uten foreldrenes samtykke når barnet er anonymisert. Foreldrene kan og henvise barnet til PP-tjenesten på eget initiativ eller i samarbeid med andre instanser eksempel barnehagen. Det må ofte foreligge vedtak fra PP-tjenesten før en kan få ekstra ressurser til barnet som for eksempel spesialpedagog eller ekstra assistent (Sjøvik, 2014, s. 108).

Spesialpedagog

Spesialpedagogen har kunnskap om ulike funksjonsnedsettelse, som blant annet synsvansker, hørselsvansker og utviklingshemming. PP-tjenesten sin undersøkelse gir en oversikt over hva som er hensiktsmessig at spesialpedagogen jobber med (Utdanning, 2021).

Fysioterapeut

Fysioterapeuten er opptatt av å fremme utvikling og god helse hos barn og unge. Målet er å gi gode muligheter for optimal bevegelsesutvikling, funksjon, bevegelsesglede, mestring, opprettholde eksisterende bevegelse og unngå forverring. Fysioterapeuten samarbeider med fagpersoner og foreldre for å tilrettelegge omgivelsene til barn og unge i for eksempel barnehagen, gjerne også gjennom bruk av ulike hjelpemidler. Fysioterapeuten kan arbeide med barnet aleine eller med en barnegruppe, både inne og ute (Norske fysioterapeutforbund, u. å).

Musikkpedagog

Musikkpedagogiske mål kan dreie seg om å lære musikk, lære å spille et instrument eller lære å formidle musikk. Musikk og rytme kan være gode uttrykksformer for barn som har et mangelfullt vokabular (Sjøvik, 2014, s.288). Barn elsker å lytte til musikk og bevege seg etter

rytmen. Barn gjør rytmiske bevegelser lenge før de kan gå eller snakke. Det virker som en “medfødt” egenskap som barna selv ønsker å stimulere (Sandseter et al., 2018, s. 430).

Habilitering for barn og ungdom (HABU)

Barne- og ungdomshabilitering yter spesialisthelsetjenester til barn og unge med medfødte eller tidlig erverva funksjonsnedsettelse. Målet for deres tjenester er at barn og unge med funksjonsnedsettelse i størst mulig grad skal oppnå mestring, selvstendighet og deltakelse i samfunnet. HABU har blant annet veiledning av barnehagepersonale og foreldre (Helse Stavanger, u. å).

2.4 Bruk av Naturen

Barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som arena for lek og læring (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.52). Uansett årstid er naturen noe å undersøke, noe å undre seg over og noe å oppleve. Naturen er skapt til den som er liten og nysgjerrig, og som lurar på mye (Langholm et al., 2017 s.51). I naturen får ikke barna tilsnakk for å løpe omkring eller rope høyt. De kan få anerkjennelse for klatreferdigheter, initiativ utholdenhet, og for å hjelpe hverandre. Det at barn får erfaringer med anerkjennelse og mestring, er med på å danne et godt grunnlag for barnets opplevelse av egen kompetanse, og egen kropp gjennom utfoldelse. Barn med nedsatt funksjonsevne har spesielt godt av dette (Langholm et al., 2017, s. 52). Naturen er en utmerket arena for å lære språkutvikling og begrepslæring, men også viktig for motorikk og beherskelse av egen kropp. Barn som er ute får konkrete erfaringer med begreper som inneholder for eksempel “bålet knitrer”. I planleggingsfasen kan begrepene introduseres gjennom bilder (Langholm et al., 2017, s. 55).

I naturen har vi blant annet begrepene *affordance*, *flow*, *sanseopplevelse* og *førstehåndserfaring*. *Affordance* søker og forklarer en relasjon mellom barnet og omgivelsene. *Affordance* retter oppmerksomheten på hva barnet ser av funksjoner i miljøet, hva barnet tiltrekkes av, og hva naturen har å tilby hvert enkelt barn på bakgrunn av det barnet ser og opplever (Lundhaug & Neegaard, 2014, s. 23).

Flow er knyttet til presentasjon og balansegangen mellom utfordringer og ferdigheter. Dersom barnet møter akkurat passe utfordringer i forhold til de egenskapene og evnene det har, ligger det en mulighet for en dyp tilstedeværelse i den aktiviteten barnet bedriver. Flow blir ofte knyttet til bevegelser eller ferdigheter som krever konsentrasjon. Flow handler ikke bare om å prestere etter evner, men også om å være til stede i en aktivitet hvor konsentrasjonen er dyp (Lundhaug & Neegaard, 2014, s.24). I løpet av barnehagedagen får barna ulike sanseopplevelser. Barna får mulighet til å sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.49). *Sanseopplevelser og førstehåndserfaringer* står sentralt i barnas friluftsliv og gir erfaringer med kontrastene i barnet og i relasjonen til miljøet (Lundhaug & Neegaard, 2014, s.11). I naturen stimuleres alle sanser, og barna får mange førstehåndserfaringer ved å blant annet å berøre, lukte, smake, og se. Førstehåndserfaringer er egne erfaringer og opplevelser og noe barna kan lære av (Langholm et al., 2017, s. 54). Som barn må man få iaktta, vri og vende, smake på og prøve ut ting. Personalet i barnehagen må alltid ha med seg det sansemotoriske synet på læring både inne og ute (Sandseter et al., 2018, s. 360).

Naturen som lekearena

Naturen gir gode vilkår til lek. Det blir mer lek på tvers av alder, etnisitet og kjønn, og det styrker samspillet i barnegruppen, noe som igjen bidrar positivt til leken. På tur oppleves ofte situasjoner med kreativitet og glede. Barna har ikke tilgang til leker, de må bruke fantasien og naturmaterialer i leken (Langholm et al., 2017, s. 56). Gjennom leken skaffer barnet seg erfaringer og gjør seg kjent med omgivelsene. Barnet lærer seg selv å kjenne, og utvikler tillit og respekt i forhold til seg selv og hva det er i stand til å mestre av utfordringer (Lillemyr, 2016, s.32 og 33). Ved å lykkes med en utfordring i leken vil barnet få en indre tilfredsstillelse. Denne tilfredsstillingen vil gi en stimulerende oppfatning av seg selv og dyktigheten sin. Kompetansefølelsen til barnet vil øke og det vil dermed styrke den indre motivasjonen for lignende atferd senere. Dette vil stimulere barnets utvikling av personlighet, og styrke barnets evne til å klare slike utfordringer i en annen situasjon. Gjennom mestring av utfordringer i leken vil det gi barnet økt kompetansefølelse og selvaktelse, som fører til en sunn personlighetsutvikling (Lillemyr, 2016, s.214). Rollen til personalet er å være aktivt til stede sammen med barna og støtte opp under lekeprosessen. Personalet kan være med å utforske og sette ord på det barna sanser, slik vil barna gis mulighet for å utvide sine

erfaringer og uttrykke dem. Fysisk aktiv lek er avgjørende for barns motoriske utvikling, og er essensiell for at barn skal få en kroppslig forståelse av seg selv og sine omgivelser (Sandseter et al., 2018, s. 360). Dette viser viktigheten av at barn får utvikle sin motorikk, sanser og samspill med andre barn gjennom lek i naturen.

Barn leker fordi de synes det er artig og i leken har de anledning til å utfolde seg i samsvar med det de har opplevd, vet og antar i samsvar med fantasi og kreativitet (Lillemyr, 2016, s. 44). Det er særlig verdifullt å trekke lekens kvalitet som motivasjon, egenkontroll og fantasi inn for barn med spesielle behov (Sjøvik, 2014, s. 250). Lek og fysisk aktivitet er viktig for kropp og bevegelses erfaringene som er tett knyttet til utviklingen av barns selvoppfatning. Det er derfor viktig at barn blir kjent med sin egen kropp og opplever mestring gjennom bevegelser (Osnes et al., 2010, s. 15-16). Skal barn med funksjonshemning lære å kjenne kroppen sin, på en måte som gjør at de får lyst å bruke den, glede seg over den og delta i fysiske aktiviteter, må de motiveres av andre ting enn målbare fremskritt i bøyning og strekking av ledd. Det er mer motiverende med fysisk aktivitet som skaper glede, interesser og vennskap (Sandseter et al., 2018, s. 234). Tilrettelagt aktivitet og lek i naturen for barn med funksjonshemning kan være en arena for mestring og lystbetont læring.

Friluftsliv gir en opplevelse av frihet og mestring. For at barn med funksjonshemning skal få oppleve glede og deltakelse, og ikke oppleve at fysisk aktivitet kun blir terapi og behandling i barnehagen, må de bli introdusert for aktiviteter som gir flere muligheter til deltakelse og glede (Sandseter et al., 2018, s. 225).

Turene vi går på kan gi energi og overskudd og kan påvirke vår fysiske og psykiske helse (Lundhaug et al., 2014, s.98). For de fleste burde det ikke by på problemer å benytte seg av naturområder i nærområdene flere ganger ukentlig. Naturen er den beste læremesteren både når det gjelder stimulering av fysisk kapasitet og motoriske ferdigheter. Den byr på utfordringer for store og små og for barn på ulike ferdighetsnivå (Nordbotten, 2017, s. 120). Barn med funksjonshemning er like forskjellige som alle andre barn når det gjelder interesser og aktivitetsnivå. De er barn på lik linje som alle andre barn, men med andre utfordringer enn resten. Med tanke på fysisk aktivitet er dette en utfordring, ikke bare på grunn av deres varierende forutsetninger for å delta, men også på grunn av deres funksjonsnedsettelse. Kroppslige uttrykk og ferdigheter inngår i deres sosiale sammenligninger av hverandre, samt bidrar til å skape et fellesskap og felles meninger i gruppen. Får ikke barnet delta i det fysiske

kan barnet også miste det sosiale og det kan påvirke identiteten til barnet (Sandseter et al., 2018, s. 233).

2.5 Foreldresamarbeid

Det er viktig å samarbeide tett og godt med foreldrene. For små barn vil hjemmet og barnehagen sammen utgjøre helheten i deres liv. Når foreldrene trives med og har god tillit til barnehagen vil dette styrke barnas utvikling. Når foreldrene viser en tillit vil det også skape en tillit mellom barna og personalet (Glaser, 2017, s. 18). Foreldrene er barnehagens viktigste samarbeidspartnere. I dette samarbeidet er gjensidig respekt nødvendig, og ekstra viktig når barnet trenger litt ekstra tilrettelegging. Samarbeid er også med på å trygge foreldrene slik at de føler barnet blir ivaretatt i barnehagen. Det er viktig at barnehagepersonalet forstår og vektlegger viktigheten til foreldrene i barnehagen, og at foreldrene får mulighet til å medvirke (Sjøvik, 2014, s.361). Tholin skriver

Både foreldrene og personalet må forholde seg til barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag, som det er personalets oppgave å forvalte. Personalet har ansvar for å gi foreldrene nødvendig informasjon og begrunnelse for barnehagens virksomhet. Videre har foreldrene rett til medvirkning, som er nedfelt i barnehageloven §4. Foreldrene må på sin side kunne være trygge på at barna deres blir sett og respektert og får delta i et fellesskap som gjør dem godt (Tholin, 2016, s. 99).

Personalet må utvikle en bevissthet knyttet til hvilke muligheter man gir foreldrene til å dele tanker om sine barn, og hvordan foreldres innspill tas imot. I tillegg hvordan personalet presenterer og begrunner arbeidet sitt for foreldrene. Det skal gis rom for dialog med foreldrene, der begge parter får utviklet en større forståelse for hverandres synspunkter (Gjervan et al., 2016, s. 86).

Oppsummering

Vi har delt kapittel 2 opp i barn med funksjonshemning, barnehagepersonalet sammen med barn med funksjonshemning, hjelpeinstanser, bruk av naturen og foreldresamarbeid. I kapittel 3.0 vil vi presentere metode.

3.0 Metode

I dette kapittelet vil vi beskrive hva metode er, og begrunne vårt valg av metode. Vi vil gå innom fordeler og ulemper med metoden vi har brukt, valg av informanter, databehandling, kritikk av valgt metode og etiske hensyn. Gjennom oppgaven har vi valgt å bruke fiktive navn og informanter på de vi har intervjuet. I noen direkte sitat vil det stå intervjupersoner.

3.1 Hva er metode?

For at vi skal kunne undersøke og samle inn data, må vi ha en metode å arbeide etter. Det er forskjellige fremgangsmåter en kan velge for å komme frem til dataen i forskningsprosjekter. Metoder er til for å kunne frembringe ny kunnskap, eller etterprøve i hvilken grad påstander er sanne, gyldige eller holdbare (Dalland, 2020, s. 53). Metode har blitt definert Ifølge Aubert 1985, s.196: “En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener formålet, hører med i arsenalet av metoder” (Dalland, 2020, s. 53).

3.2 Valg av metode

Kvalitativ metode tar sikte på å fange opp meningen og opplevelsen som ikke lar seg tallfeste eller måle. Når man bruker kvalitativ metode, vil man gå i dybden på det man lurer på. For å kunne gå i dybden på tema, har vi intervjuet barnehagepersonale som er tett på barn med funksjonshemming (Dalland, 2020, s. 54-55).

Det kvalitative intervjuet forsøker å forstå verden sett fra intervjupersonens side. Det skjer i samtale mellom to personer om et tema som opptar dem begge. Målet med samtalen er ikke bare å utveksle synspunkter om temaet, men å skape mening og forståelse som igjen fører til kunnskap (Dalland, 2020, s. 68).

Vi har brukt semistrukturert intervju som forskningsmetode. Semistrukturert intervju er en samtale mellom mennesker om et tema av felles interesse. Samtalen er ikke en gjensidig form for interaksjon, i og med at det er intervjuer som definerer situasjonen, presenterer samtaletemaene, og styrer intervjuet gjennom å stille ytterligere spørsmål (Bergsland & Jæger, 2015, s. 71). Denne typen intervju kan best beskrives som en samtale mellom forskeren og informanten, men samtalen er styrt av forsker. Vi brukte semistrukturert intervju for å fange opp det informantene fortalte og dra samtalen i retningen der vi fikk informasjon som var relevant til temaet. Som utgangspunkt til intervjuene hadde vi skrevet en overordnet intervjuguide (se vedlegg 1). Bergsland og Jæger skriver "En intervjuguide inneholder emnene som skal tas opp i intervjuet, samt hvilken rekkefølge de skal ha" (Bergsland & Jæger 2015, s. 71). Da vi intervjuet informantene våre, valgte vi å bruke lydopptak. Lydopptak er et hjelpemiddel som er uvurderlig, det tar vare på alt som blir sagt under intervjuet, og fanger opp nyanser i språket og stemmeleiet. Når vi bruker lydopptak får vi ikke med oss kroppsspråket (Dalland, 2020, s. 91).

3.3 Fordeler og ulemper med metoden

Fordelen med semistrukturertintervju er at vi kan stille oppfølgingsspørsmål, skape en samtale, og lettere å løse eventuelle misforståelser. Vi fikk muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål til hvert enkelt intervju, noe som gjorde at vi kunne uthente relevant informasjon fra hvert intervju.

Fordelen med å intervju ulikt barnehagepersonale er at de har egne oppfatninger, erfaringer og måter å jobbe på med barn med funksjonshemming. Hver enkelt tenker forskjellig og kan ha ulike ideer som blir satt i verk. Disse ideene kan vi tilegne oss og bruke som en ressurs når vi skal jobbe med et barn med funksjonshemming. Alle ideer tas i betraktning, og må videre tilpasses hvert enkelt barn etter barnets behov. Ved å ha intervju kan vi få svar på spørsmål som dukker opp underveis i intervjuet, vi kan få mer utfyllende svar på det vi lurer på, da vi kan snakke rundt spørsmålene og svarene som kommer frem. Informantene kan også spørre om det er noe uklart i spørsmålene, eller om det er noe annet de lurer på.

Ulemper med intervju som metode er at det kan oppstå misforståelser, og det kan være forstyrrelser i omgivelsene rundt. Dagsformen til informanten og forsker kan påvirke hvordan intervjuet går. Det kan være et usikkerhetsmoment ved å benytte på zoom, og stemningen rundt intervjuet kan kjennes tilgjort. Det kan dukke opp tekniske problemer med pc og internett. Usikkerheten rundt et nettbasert intervju kan også påvirke hvordan informantene svarer på spørsmålene, og hvor utfyllende de svare på spørsmålene som blir stilt. Ulempen med lydopptak er at vi ikke får med oss kroppsspråket og må observere det underveis i intervjuet, og dette kan bli glemt underveis i forskningen. På grunn av covid-19 har vi gjennomført to av intervjuene på zoom.

3.4 Valg av informanter

Informantene vil fortelle om sine erfaringer og opplevelser, og vil klargjøre og utdype sine perspektiver på temaet. Da vi skulle velge informanter tok vi først for oss hvem i barnehagen vi ville intervjuet. Valget falt på generelt barnehagepersonell, da det varierer hvem i personalet som er mest med barna i løpet av dagen. Vår bacheloroppgave består av totalt tre semistrukturerte intervju.

Vi prøvde også å kontakte flere barnehager og bekjente uten stort hell. En av de vi kontaktet sendte oss videre til en barnehage som kanskje ønsket å hjelpe oss. Dette kommer vi tilbake til i et senere avsnitt. Vi la ut spørsmål på "Idebroen debatt" på Facebook, en debattsider for personale i barnehage, studenter og foreldre. Her fikk vi kontakt med Beate som ønsket å stille til intervju. Hun og de andre informantene vil vi presentere i neste avsnitt.

Vi fikk intervjuet tre ansatte i alderen 20-60 år, spredt på forskjellige kanter av landet. Det ideelle ville vært og også hatt med menn i undersøkelsen, men det lot seg dessverre ikke gjøre. Grunnet personvern har vi valgt å bruke fiktive navn på informantene våre. Beate jobber som barnehagelærer og har nå hatt fast jobb som barnehagelærer i rundt et år. Hun har også flere års erfaring fra en kompetanseavdeling. Nå jobber Beate i en kommunal barnehage med fire avdelinger. Gjennom bekjente fikk vi nummeret til Solveig som ønsket å stille til intervju. Solveig har bachelor i pedagogikk og en master i spesialpedagogikk, hun jobber som spesialpedagog og har 5 års erfaring fra barnehage. Hun jobber i en kommunal barnehage

med seks avdelinger. Her jobber hun med en barnegruppe som har et barn med multifunksjonshemming.

I en tidligere barnehage vi har vært i, ble vi kjent med Frida. Vi visste at hun hadde relevant erfaring med barn med funksjonshemming, og kontaktet derfor henne. Hun ønsket å stille til intervju, og vi møtte henne på hennes arbeidsplass. Da vi var i en barnehage dukket det opp noen forstyrrende momenter innimellom, men vi hadde en god flyt i samtalen. Da vi var på hennes arbeidsplass, hadde hun trygge rammer rundt seg, noe som kan ha ført til den gode flyten under intervjuet. Frida jobber i en liten privat barnehage med to avdelinger. Hun er fagarbeider og har rundt 20 års erfaring fra barnehage.

3.5 Databehandling

Dalland sier “Bearbeidingen deler teksten inn i setninger, og typisk muntlige tilleggs ord som *liksom* og *sånn* er fjernet” (Dalland, 2020, s. 96). Vi brukte lydopptak, slik at vi kunne lytte til dette og få med oss alt når vi skulle bearbeide intervjuene. For å bearbeide intervjuene transkriberte vi hvert enkelt intervju. Vi har tatt utgangspunkt i den transkriberte teksten, og skaffet oss en oversikt over de erfaringene, tankene og fortellingene informantene delte, som vi ønsker å bruke i forskningen.

3.6 Metodekritikk

Vi valgte å bruke kvalitativt metode, da kvantitativ metode gir oss data i form av målbare enheter, som gir oss muligheter til finne gjennomsnittlig inntekt i befolkningen eller andre regnestykker en ønsker å tallfeste. Kvalitativ metode tar sikte på å fange opp meningen og opplevelsen som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2020, s.54-55). Dette er bakgrunnen av valget vårt.

I kvalitative studier kan reliabilitet knyttes til spørsmålene om troverdighet, om forskningen utføres på en tillitsvekkende måte og hvor pålitelig datamateriale er. Det knyttes også spørsmål til hvordan det samles inn, samt hvordan det bearbeides, analyseres og tolkes. Prosjektet skal gi inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte (Bergsland & Jæger, 2015, s.80). Ved å intervjuer kan en skape mer troverdighet enn hvis man observerer, da en analyserer observasjonen etterpå og det er forskeren som da tolker observasjonen. Alle kan tolke en setting forskjellig som kan gjøre observasjon mindre troverdig.

3.7 Etske hensyn

I forkant av intervjuene fikk informantene tilsendt et informasjonsskriv (se vedlegg 2) og et samtykkeskjema (se vedlegg 3) de skrev under på. Informasjonsskrivet inneholdt informasjon om at deltagelsen er frivillig, og at de kunne trekke seg når som helst under undersøkelsen. Informantene fikk også kjennskap til formålet med undersøkelsen og hovedtrekkene i prosjektet (Bergsland & Jæger, 2015, s. 83). Vi informerte også om at alt vil bli anonymisert og at lydopptaket vi tok vil bli slettet når sensuren er endt. Vi har tatt hensyn til personvernloven ved å anonymisere informantene våre og ved å gi de fiktive navn. I intervjuene ble det heller ikke brukt noen personopplysninger. Barna informantene har fortalt om er også anonymisert og vil ikke kunne gjenkjennes.

Oppsummering

I denne delen har vi presentert metode. I neste del vil vi presentere våre funn.

4.0 Funn

I denne delen skal vi gjøre rede for våre funn. Vi har valgt å dele inn denne delen etter hovedspørsmålene i intervjuguiden som er barns muligheter, barn med funksjonshemning på tur og foreldresamarbeid.

Problemstilling: *“Hvordan kan barnehagepersonalet bruke naturen sammen med barn med funksjonshemning?”*

4.1 Våre funn

Barns muligheter

Frida sa at ved hjelp av ulike hjelpeinstanser er det lettere å tilrettelegge for at barnet med funksjonshemning kan få de samme mulighetene som de andre barna. Barnehagepersonalet må samarbeide og ha en god dialog for at de skal få dette til å gå rundt. For at barnet skal få den tilretteleggingen det trenger for å delta i barnehagehverdagen, på mest mulig lik linje som de andre barna, må dagene planlegges og hjelpeinstansene barnet trenger må tas i bruk. Fysioterapeut, musikkterapeut og spesialpedagog er noen av de instansene som kan være til stede i barnehagen. De kan gjennomføre opplegg sammen med det enkelte barnet eller en barnegruppe. Vi fikk høre om flere barn som hadde utbytte av at fysioterapeuten kom innom barnehagen noen dager i uken. I den ene barnehagen hadde fysioterapeuten et eget rom som ble brukt til ulike øvelser, samt lunge massasje. Frida fortalte

Vi hadde noen barn med Downs. De ble veldig god i tegn til tale. De som ikke har verbalt språk kan formidle mye med tegn til tale, både med barn med funksjonshemning og for småbarn. Musikkstund kan være en god start.

Musikkterapeuten kommer i barnehagen og har musikkstund sammen med barna, der barn kan uttrykke seg gjennom rytme, instrumenter og stemmebruk. Mange barn har stort utbytte av dette. Spesialpedagogen har mange aspekter de jobber med. Solveig fortalte at hun som spesialpedagog jobbet med hele barnegruppen, men enda tettere på barnet med funksjonshemming. Videre fortalte informantene at de søker om tilrettelegging, ved å eventuelt få ekstra personale, og ved å få riktig utstyr til barnet. Frida fortalte at en kan for eksempel søke etter en ståstol hos NAV, slik at barnet kommer på samme høyde som de andre barna. Videre kan en søke etter gode puter i rullestolen, slik at barnet kan være lengre i lek med de andre barna. Både Solveig og Frida fortalte at

Det er viktig at barnet ikke bare blir liggende på gulvet, men får være på same nivå som de andre barna, for å ikke få en lav status.

Videre forteller de ved at barnet blir liggende på bakken, må bruke bæremeis eller vogn på tur, kan det gjøre at statusen til barnet blir lavere. Det er derfor viktig å løfte statusen til barnet, og passe på at barnet er på samme nivå som de andre barna i løpet av dagen. Dette med status kan gjelde alle barn, ikke bare de med funksjonshemming. Solveig fortalte om Tobii som er en øyestyrt maskin. Hun jobber for at barnet skal bruke Tobii, og andre hjelpemidler som barnet trenger i hverdagen. Ved hjelp av Tobii kan barnet se på et bilde med tekst under, for så at maskinen sier det som står under bildet, for eksempel lek. Dette tar tid og krever tålmodighet både blant personalet og de andre barna. Ved hjelp av denne maskinen kan barnet kommunisere med de rundt seg. Frida snakket også om lære tegn til tale, slik at det kan bli lettere å kommunisere sammen uten verbalt språk. Ved bruk av forskjellige hjelpemiddel kan en få opplæring og veiledning på dette. Solveig og Frida sier at hvis et barn får medisin gjennom sprøyter og lignende, kan personalet få opplæring og veiledning på dette også. Solveig snakket om HABU som er en instans som hun fikk veiledning fra. Hun syntes dette var et veldig godt tilbud, både for hun selv og foreldrene som kunne få veiledning og råd. HABU kunne også komme til barnehagen og ha veiledning der. Alle tre informantene fortalte at hvis et barn med funksjonshemming skal kunne medvirke, er det viktig at personalet kjenner barnet og vet når barnet er fornøyd eller misfornøyd. Barn med funksjonshemming kan ha andre måter å uttrykke seg på enn de andre barna. Beate snakket

om at barnet får medvirke ved at personalet kjenner igjen gode lyder og kroppsspråket. Barnet kan også bruke Tobii eller tegn til tale for å fortelle de andre hva barnet føler og ønsker. Beate sa

Og så er det veldig viktig med voksnes holdninger, fokus og syn på barnet sine forutsetninger, og fagkompetansen vi har er viktig eller avgjørende for at barn med funksjonshemming får like muligheter som andre barn.

Videre fortalte Beate at personalets holdninger har mye å si på hvordan de ser barnet. Det kan være personale som ikke ser muligheter, men bare ser en diagnose. De ser kun hvilke begrensninger barnet har, i stedet for å se hva barnet mestrer. Når personalet har gode holdninger, ser de barnet på en positiv måte og barnets forutsetninger, men om personalet har negative holdninger, kan de se barnets sine begrensninger og funksjonshemming. Beate fortalte at

Graden av funksjonsnivå hos barna styrer mye av hverdagen og hvordan hverdagen blir organisert på, og for at de skal få like muligheter som de andre barna så er det viktig at vi tilpasser dagen etter deres behov.

De tre informantene sa at ved god opplæring og veiledning er det lettere for personalet å tilrettelegge og planlegge dagene for barnet med funksjonshemming, slik at barnet får bli med på det som skjer i barnehagen. Om et barn med funksjonshemming har tilleggsdiagnoser er det viktig å tilpasse hverdagen. Det er også viktig at barnehagepersonalet får den opplæringen og veiledningen som trengs for å gjøre dagen best mulig for barnet. Solveig og Beate nevnte at som barnehagepersonale er det viktig å få den opplæringen og veiledning som trengs, for at barnet skal få det best mulig i barnehagen, og delta på lik linje som resten av barnegruppen både inne og ute. Frida snakket om at når en har barn med funksjonshemming i barnehagen er det viktig med god fagkompetanse. Dette kan også styrke personalet. Barn med

funksjonshemming har ofte tilleggsdiagnoser som krever at personalet har den kompetansen som trengs, for at de skal forstå hvordan diagnosen påvirker barnet. Beate sa at for at barnet skal få den tilretteleggingen barnet trenger i løpet av dagen, er det viktig at personalet har den informasjonen, fagkompetansen og opplæringen som trengs for å ta vare på barnet. Solveig sier

Hun kan ikke spise selv så hun får mat gjennom sonde. Fordi det er ingen av de kroppslige musklene som er viljestyrt. Barna lurer veldig på hvorfor hun må få maten sin gjennom der, og så har vi gjort en sånn greie før vi kobler til å mate så får hun ei sprøyte med vann inn i slangen så da får barna lov å ta sprøyten, og presse inn i slangen, og det syns de er kjempekjekt. Så da er det hver sin tur, mandag er det din tur og tirsdag er det din tur og videre. Så det har de vært veldig opptatt av.

Solveig snakket om at barn er nysgjerrige, de spør og ønsker å ta del i det som skjer rundt de. Når de ser at et barn får sondeernæring kan dette skape stor nysgjerrighet, og ønsket om å prøve er gjerne stort. I denne barnehagen fikk barna ta del i sondeernæringen, og de fikk prøve å gi vannet gjennom sonden. Dette kan styrke samspillet i barnegruppen. Samspillet mellom barnegruppen og barnet med funksjonshemming kan variere. Solveig har opplevd at samspillet mellom barna var bedre inne, da barnet kunne ligge mer på gulvet og delta i leken. Mens ute opplevde hun dette noe vanskeligere, da barnet trengte støtte for å sitte, og dette var tungt på personalet. Hun opplevde dette forskjellig ut ifra årstidene, da barnet kunne ligge mer på bakken om våren og sommeren. Beate opplevde samspillet bedre ute. Hun følte barna da fikk utfolde seg mer, de fikk bruke fantasien på en annen måte, de hadde andre leker og området var større som gav barna mer muligheter. Frida hadde også varierte erfaringer med samspillet inne og ute. Hun følte samspillet var bedre inne, da det var lettere for barnet å delta i leken og flytte seg rundt på gulvet alene. Frida sa

Har følt en periode at det er lettere inne enn ute. Ting endrer seg når vi går ut. Men det kommer an på hvor mobilt dette barnet er. Det er viktig å forberede, planlegge med barna inne, at nå leker vi det og det, skal vi fortsette det ute? Videreføre leken.

Frida fortalte at ved å videreføre leken til uteområde, visste barna hva de skulle, noe som kunne skape trygghet for enkelte barn. Ved å videreføre leken som barnet med funksjonshemning var en del av, ville dette barnet også kjenne på en trygghet, samt vite at barnet hadde noen å være sammen med når de kom ut. Overgangen fra å være inne til å skulle gå ut kan være vanskelig for enkelte barn. Ved å videreføre leken vil det bli kjekkere og lettere for disse barna å gå ut.

I to av intervjuene kom det frem at de syns det er bedre å være inne, for da er det lettere for barnet med funksjonshemning å være en del av barnegruppen. Ved å være inne kan dette barnet ligge på matter og bli med i leken. Når de er ute i løpet av sen høst, vinter og tidlig vår, kan det fort bli for kaldt for barnet å ligge på bakken, barnet ble fort låst i vogn ute på grunn av temperaturen, og får ikke blitt med på leken sammen med de andre barna. Solveig fortalte at dette barnet liker å være ute, men kroppen begrenser hva barnet kan være med på.

Solveig snakket om at barn er nysgjerrige og spør mye, for eksempel “hvorfors ligger det barnet i en vogn, når blir det barnet like mange år som meg?” Da er det personalet sin oppgave å forklare til de barna som spør hvorfor det er slikt. Frida sa at de merker at det er mer empati i en barnegruppe som har kjennskap til funksjonshemning, enn en gruppe uten kjennskap til funksjonshemningen. Barn er flinke til å vise omsorg, empati og forståelse overfor andre barn når de får en forklaring. Barn har lett for å bli nysgjerrige, men de er gode med barn som har vansker med å gjøre det de selv kan, barna er flinke til å vise og hjelpe til om det er noen som henger etter. Solveig fortalte

Barna lurer veldig på når hun skal slutte med bleier, og når blir hun like mange år så meg, så sier jeg at hun er like gammel som deg. Men hun kan ikke gå en gang, så er det å forklare det, at noen ikke klarer å lære seg og gå, det er kroppen deres som må bestemme det, det er veldig lærerikt for de barna, og så tenker jeg at alle er forskjellige.

Barn med funksjonshemning på tur

Alle tre informantene sier at turer krever mye planlegging og tilrettelegging. Det er mye en må huske på, og mye en må ta med seg på turen. En må alltid være klar for alle situasjoner som kan oppstå. Beate sa

Det trengs veldig mye planlegging syns jeg. Det trengs voksne som vet hva som skal planlegges, og det er veldig greit å vite hva som trengs for at de skal få mulighet til å for eksempel være med på tur, eller uansett hva en skal få være med på.

Solveig fortalte at mange turer blir på asfalt eller i lett terreng da det er lettere å gå med rullestol på beint underlag, da det er mindre sjanse for at rullestolen velter. Det er ikke alle rullestoler som passer til terreng. Barnet som satt i rullestol var med på noen turer, men det var sjeldent barnet var med på skogsturer, da rullestolen ikke var laget for ulendt terreng. Beate fortalte at de hadde spesialdesignet sykler som barn med motoriske vansker kunne bruke. Disse ble brukte når de skulle på lengre turer. Beate sa

Jeg tenker det viktigste er å se de individuelle forutsetningene til alle barna, og da klare å tilpasse det i hverdagen.

Beate fortalte videre at ved å planlegge turer og se barnet sin dagsform an, kan de bli med på de fleste turer. Det er viktig som personal å se forutsetninger istedenfor barnets begrensninger. Barn med funksjonshemning har sine begrensninger hvis personalet bare ser diagnosen og ikke mulighetene barnet har. Beate fortalte at

Vi var veldig bevisste på å ikke tenke på diagnosen, og ikke la den dominere synet på barnet, men heller tenke hva barnets funksjonsevne innebærer og hva barnet mestrer.

Beate fortalte at for å få til en tur utenfor barnehagen sitt område krever det mye planlegging og tilrettelegging fra personalet. Personalet sine holdninger har mye å si på hvilket syn de har på barnet, og hvordan dagene går. Ved negativitet er det vanskelig å gjennomføre planene for dagen. Beate sa

En klarer å gjennomføre hvis en er positiv, har god vilje og kanskje er litt fysisk sterk.

Beate og Frida forteller at barn med funksjonshemming skal ha nokså like muligheter som resten av barnegruppen, da er det viktig at de får bli med på det som skjer, om det er inne i barnehagen eller om det er turer. Videre forteller de at personalet sine holdninger preger barna, og det er viktig å ha en positiv holdning, slik at planene for dagene blir gjennomført. En tur trenger ikke å være så lang, det kan være nok å bare gå til den nærmeste skogen og være der en stund for så å gå tilbake til barnehagen. Alle sammen, uansett hvilket funksjonsnivå de er på, skal de få muligheten til å være med ut på turer. Frida forteller at barnet med funksjonshemming kan ha spesielt godt av å komme seg ut i skog og mark for å bruke kroppen slik den ønsker, bruke de motoriske ferdighetene, og føle seg inkludert i fellesskapet. Frida fortalte at

En barnegruppe fant noen pinner i skogen, som de sa var tryllestaver. Barnet med funksjonshemming fikk først være «kongen» og kunne trylle de andre barna om til en ball eller en apekatt. De fikk alle prøve tryllestaven og de fikk en god lek sammen.

Beate snakket om at når de skal på lengre turer har de ofte med ekstra personal. De planlegger turen i god tid, og de tar alltid en samling på starten av dagen for å evaluere hvordan dagsformen til barnet er, og forhøre seg med foreldrene. Videre forteller hun at de tar det litt som det kommer, om det blir en lang eller kort tur kommer an på dagsformen til barnet. Videre forteller Beate at det gjelder å være kreative i tankegangen og planleggingen. Det finnes mange muligheter, og mange hjelpemidler en kan søke om for å få med alle barna

på tur. Hvis det er snø ute, kan barnet for eksempel sitte i et akebrett i stedet for å bli båret eller bli igjen i barnehagen. Det er bedre at barnet får bli med på turen en liten stund, enn å ikke få bli med. Når en skal på tur i skogen må en også se etter muligheter og være kreative. Solveig sa at barnet med funksjonshemming kan gå en alternativ rute, gjerne sammen med noen andre i barnegruppen, og møte den resterende barnegruppen på avtalt plass. Hvis det er nokså flatt terreng, men med noen ujevnheter, kan det være to personale på rullestolen på nettopp dette området. Det er gjerne ikke diagnosen til barnet som setter begrensinger for planleggingen, men holdningene, kreativiteten og motivasjonen til personalet som begrenser turmulighetene. Frida sa at barnegruppen kan deles opp, slik at barna som trenger mer motoriske utfordringer kan gå en tur. Den resterende delen av barnegruppen kan gå en litt enklere tur, der det også er mulighet for å ta med rullestol eller vogn.

Foreldresamarbeid

De tre informantene var enige i at foreldresamarbeidet for det meste var bra, men de hadde også noen litt vanskeligere opplevelser med foreldrene. Solveig fortalte at foreldrene kan reagere på mange forskjellige måter når de får vite at barnet deres har spesielle behov. Det kan sitte en sorg i foreldrene, som det kan være vanskelig å bearbeide. Her er det viktig at barnehagepersonalet forteller foreldrene at det er helt greit å kjenne på denne følelsen. Det er også viktig å vise foreldrene støtte og bekrefte at de ikke er alene om å føle på dette. Solveig sier

*De vil det beste for sitt barn. Det har nok vært ganske mye sorg inni bildet. For når dette barnet ble født, trodde de at alt var normalt. Så var det vel når h*n var rundt ett år at h*n ikke klarte å løfte hode. H*n hang så veldig langt etter motorisk, og da den utredningen begynte, kom det mer og mer frem at h*n ville være annerledes. Så var det en veldig sorg for de forståelig nok. Den tror jeg nesten henger litt igjen fortsatt 5-6 år etterpå, så de har hatt mye å tenke på.*

Solveig forteller videre at når foreldrene har denne sorgen eller en sår følelse knytta til diagnosen til barnet, er det viktig at personalet er til stede og møter foreldrene der de er. Det er viktig å møte de med åpne armer, og å skjerme barnet om foreldrene begynner å gråte i barnehagen. Da er det bedre å ta med foreldrene utenfor døren og så lytte til hva de har å si. Frida snakket om at det ikke er sikkert foreldrene vet hvilke rettigheter de har, hva de kan søke om og hva de kan få hjelp til. Frida sa

Det kan være lurt å informere foreldrene om hva de kan kreve.

Videre sier Frida at foreldrene gjerne har nok å tenke på, og vil føle seg godt ivaretatt når personalet informerer hva de kan søke om, og hvor de kan få hjelp til å orientere seg i hjelpeinstansene. De aller fleste foreldrene vil det beste for barnet sitt uansett om det er sorg eller vanskeligheter inne i bildet. Beate og Solveig forteller at i noen foreldresamarbeid har spørsmålene gått begge veier. Når personalet har lurt på noe har de kunnet spørre foreldrene og omvendt. De har hatt en god dialog om hva de jobber med i barnehagen og de har kommet med ønsker om hva foreldrene kan jobbe med hjemme. Et godt barnehage-hjem samarbeid er enda viktigere når barnet har utfordringer.

Oppsummering

Barns muligheter: Det er viktig å bruke de hjelpemidlene en har tilgang til og tilrettelegge for barnet med funksjonshemming. Barnet skal få de samme mulighetene som resten av barnegruppen, og dette kan en få til ved hjelp av hjelpemidler, godt samarbeid og god tilrettelegging.

Barn med funksjonshemming på tur: Avdelingen må planlegge godt, være kreative og tilpasse turer etter barnets mobilitet og form. Det kommer frem at det er viktig å se barnets forutsetninger og ikke barnets begrensninger.

Foreldresamarbeid: Det er viktig å se, støtte, ivareta og gi bekreftelse til foreldrene. Det er også viktig å ha god kommunikasjon og et godt samarbeid med dem.

I neste del vil vi drøfte funnene våre opp mot teori.

5.0 Drøfting

Vi har gjennom forskningsprosessen lært at selv om barnehagene jobber på forskjellige måter med funksjonshemning, har alle det samme målet. Personalet og foreldre vil det beste for barna, og gjør det de kan for at barnehagehverdagen skal være best mulig. Foreldrene er barnehagens viktigste samarbeidspartnere, da de kjenner barnet sitt best. Ved et godt samarbeid vil en kunne jobbe med barnet ut fra personalets kunnskap og foreldrene sine ønsker, dette vil trygge foreldrenes hverdag. I dette samarbeidet er gjensidig respekt nødvendig. Det er viktig at barnehagepersonalet forstår og vektlegger viktigheten til foreldrene i barnehagen, og at foreldrene får mulighet til å medvirke (Sjøvik, 2014, s.361). Informantene fortalte at det var lett å fokusere på barnets begrensninger, og ikke se mulighetene barnet har eller mulighetene et turområde har. Vi har valgt å dele dette kapittelet inn i fire deler, hvor vi har tatt utgangspunkt i kapittel 4.0 som er delt i tre deler. Kapittel 5.0 vil inneholde erfaringer, samspill, muligheter og medvirkning, tur i naturen og foreldresamarbeid.

5.1 Erfaring

Informantene har variert erfaring med å jobbe med barn med funksjonshemning. De tre ansatte hadde erfaring med flere forskjellige funksjonshemninger, blant annet Cerebral Parese, Downs syndrom, multifunksjonshemning og hørsels nedsetting. Det kan være ressursrikt å få høre erfaringer fra noen som har jobbet med flere forskjellige funksjonshemninger. En kan få høre hvordan personalet jobber for at barnet skal få delta i fellesskapet, og hvordan personalet jobber for å bruke naturen sammen med barnet.

Informantene kom fram til at ved å dele erfaringer kan det føre til kompetanseheving i personalgruppen, og dermed gjør hverdagen bedre for barnet. Barnehagepersonalet er dermed bedre forberedt når de møter et barn med funksjonshemning. Ved en funksjonshemning er det den store kognitive svikten som er avgjørende, ofte kombinert med store nedsatte funksjonsevner både når det gjelder bevegelser, syn og hørsel (Sjøvik, 2014, s.167). Ved en funksjonshemning kan barn få andre diagnoser i tillegg til hoveddiagnosen sin, noe som kan komplisere tilretteleggingen. Solveig fortalte at i barnehagen hadde de et barn multifunksjonshemning der barnet blant annet hadde ernæringsvansker og Cerebral Parese.

Barn som har funksjonshemning, kan ha tilleggsdiagnoser som kan gjøre det utfordrende for barnehagepersonalet. Frida fortalte at det for eksempel kan være utfordrende ved at personalet ikke vet hvordan de skal håndtere ulike situasjoner, hvordan de skal veilede barnet i lek med andre barn og lignende. Frida sier også at det kan være utfordrende å forstå hva barnet med funksjonshemning vil og ønsker. Dette kan bli en utfordring dersom personalet ikke innehar erfaring og kunnskap om de ulike diagnosene.

Solveig forteller at tilleggsdiagnoser kan gjøre at barnet trenger mer hjelp og tilrettelegging i hverdagen. Personalet trenger da kunnskap om hvordan de skal tilrettelegge for at barnet skal få det best mulig. Det kan også være problematisk dersom barnehagen ikke har nok ressurser. Uten de rette ressursene kan det bli vanskelig å gi barnet med funksjonshemning den tilrettelegging barnet trenger for tur og for å få en fullverdig barnehagehverdag. Frida kom innpå viktigheten av å vite om de ulike hjelpeinstansene og hvilke hjelpemidler barnet har rett på. Det er ulike hjelpemidler hos ulike hjelpeinstanser en kan søke, som for eksempel spesialpedagog hos PP-tjenesten, og tilrettelagt utstyr som rullestol og matter hos hjelpesentralen i kommunen. Ved tverrfaglig samarbeid arbeider yrkesgrupper med basis i forskjellige fag sammen for at barnet skal få helsemessig støtte og hjelp (Sjøvik, 2014, s. 102). Beate fortalte at de pleier å dele erfaringer på personalmøter og på avdelingsmøter. Beate mener det er viktig da det kan være med å øke de ansattes kompetanse, og bidra til at personalet gir barnet den tilretteleggingen som trengs. Beate sier også at det er viktig at leder legger til rette for delekultur, da alle i personalet har variert erfaring, og alle opplever situasjonene ulikt. På den ene siden kan delekultur føre til kompetanseheving på avdelingen, og en kan være tryggere når en får et barn med funksjonshemning i barnegruppen. På en annen side kan det skape usikkerhet når en kommer i en slik situasjon, da alle situasjoner og barn er forskjellige. Selv om tilretteleggingen kollegaen din fortalte om funket for dem, er det ikke sikkert det funker å gjøre det på den måten for deg, og det barnet du skal jobbe med.

Barnehagen kan konsultere PP-tjenesten når de er usikre på om et barn trenger hjelp (Sjøvik, 2014, s. 108). Solveig gjorde oss oppmerksom på at det er viktig å ha et godt samarbeid med PP-tjenesten. De kan hjelpe til med alt fra språkvansker til veiledning av personalet og foreldre. Frida fortalte at PP-tjenesten kan oppleves som skummel for foreldre som ikke har kunnskap om hva PP-tjenesten jobber med. Både Solveig og Frida fortalte at det er viktig å fortelle foreldrene hva PP-tjenesten er, og at deres hensikt er å hjelpe og styrke barnet

gjennom hensiktsmessig opplæring gjennom for eksempel spesialpedagog. Vi har også erfart at noen foreldre har reagert negativt på å ta imot hjelp fra PP-tjenesten, nettopp fordi de ikke har forstått hva PP-tjenesten jobber for. Når de har forstått hva PP-tjenesten jobber for, kan det være lettere for foreldre å ta imot hjelp. For noen foreldre kan det oppleves utfordrende at barnet trenger støtte av andre parter. Når PP-tjenesten da blir nevnt kan dette oppleves negativt, og foreldrene kan gå i forsvarsmodus og benekte at barnet trenger hjelp. Andre foreldre kan oppleve dette positivt, at de ansatte ser deres barn og er glad for den hjelpen de kan få. Uansett hvordan foreldrene reagerer er det viktig å gå frem på en forsiktig måte, og bevisst forklare hvorfor og hva som gjør at en ønsker å koble inn PP-tjenesten, og at de kommer inn for å hjelpe, styrke og utvikle barnet.

5.2 Samspill, muligheter og medvirkning

Samspillet mellom personalet, barna og de voksne og barna varierer. I Rammeplanen (udir, 2017) står det at barna skal møtes med empati og få mulighet til å videreutvikle egen empati og evne til tilgivelse (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 8). Vi har erfart at det er viktig å være på barnets nivå, møte barnet der barnet er, og være aktiv lytter. For å få relasjonskompetanse krever det at personalet er tilstedeværende og vet når barnet trenger veiledning (Barnehagenett, u. å).

Frida sa at en må lære å kjenne barnet, og vite når barnet trenger en voksen. Barna har behov for å føle seg sett, hørt og viktige. Solveig fortalte om et barn som trengte den voksne til å hjelpe med alt. Den voksne måtte ofte være med i leken, enten om det var for å støtte barnet fysisk eller hjelpe barnet med å kommunisere. Solveig fortalte videre hvor viktig det er at barnet med funksjonshemming ikke blir fremstilt som et lite barn, men som et likeverdig barn. Barna Solveig og Frida fortalte om, er avhengig av å få hjelp i hverdagen. De kan ligge på gulvet selv, men trenger vogn på tur og støtte for å stå. Her blir da relasjonen mellom den voksne og barnet viktig. Samspillet mellom barna og med de voksne kan være både positivt og negativt. Det kan variere i løpet av dagen. Samspillet kan være bra klokken ni, mens halv ti har samspillet forandret seg i motsatt retning. Da kan det ene barnet være ferdig med den leken, eller oppleve at leken er kjekkere med et annet barn. I slike situasjoner er det viktig at den voksne støtter opp alle barna og hever statusen til barna, slik at de har like høy status og blir opplevd som likeverdige.

Kommunikasjon mellom personalet er viktig for samspillet. Kommunikasjon skaper en oversikt og innsikt, og formidler innsikt til andre (Aasen 2012, s. 116-117). Ved god kommunikasjon og åpenhet kan samspillet mellom personalet bli godt. Vi har erfart gjennom praksis hvordan det er å være på en plass der samspillet og kommunikasjonen var dårlig. Vår motivasjon og selvtillit sank, og vi merket at barna også reagerte på samspillet til personalet. Vi har også erfart godt samspill og god kommunikasjon i praksis. I en barnehage med godt samspill og kommunikasjon er barna også mer lystbetonte og glade. I ene praksisbarnehagen snakket en i personalet om hvordan hun hadde skapt gode relasjoner med sine kollegaer. Personalet samlet seg en kveld med god mat, god stemning og ble kjent med hverandre. Ved å bli kjent med hverandre, og med hverandres styrker, styrket dette relasjonen og samarbeidet mellom personalet. Ifølge Birthe Ravn i Glaser (2017) blir samarbeid forklart som et forhold mellom mennesker som samarbeider mot samme mål, med respekt for hverandres kunnskaper, ferdigheter, egenskaper og holdninger (Glaser, 2017, s. 62). Samspillet og kommunikasjonen kan variere gjennom dagen. Uten god kommunikasjon kan samspillet bli dårlig, noe som kan påvirke barna og den voksnes tilstedeværelse. På den ene siden kan kommunikasjonen være god, og samspillet er på topp. Noe som er positivt for avdelingen og relasjonen mellom barna. På den andre siden kan kommunikasjonen og samspillet være greit, men relasjonen mellom barna kan være dårlig. Barna trenger veiledning, motivasjon, og støtte i hverdagen for å styrke sin relasjon og sitt samspill i hverdagen. Hvis noen ikke føler seg sett, kan dette gå utover samspillet og den sosiale utviklingen.

Muligheter

Beate sa at barnehagepersonalets holdninger har mye å si. Det kan være personale som ikke ser muligheter og bare ser en diagnose. De ser hvilke begrensninger barnet har i stedet for å se hva barnet mestrer. Beate sier også at hvis personalet har gode holdninger, ser de barnet på en positiv måte og barnets forutsetninger. Hvis personalet har negative holdninger, kan de se barnets sine begrensninger og funksjonshemming. Det kan minske muligheten barnet får til å delta i barnehagehverdagen på lik linje som resten av barnegruppen. Videre sier Beate at personalets holdning til barnet og barnets funksjonshemming har mye å si for deres møte med barnet. Frida sier at personalet må være kreative og finne kreative muligheter for at barnet med funksjonshemming skal kunne være med ut på tur i naturen. Gjennom leken skaffer

barnet seg erfaringer og gjør seg kjent med omgivelsene. Barnet lærer seg selv å kjenne, og utvikler tillit og respekt i forhold til seg selv og hva det er i stand til å mestre av utfordringer (Lillemyr, 2016, s. 32 og 33). Frida sier også at det kan være utfordrende for barn med funksjonshemming å bruke kroppen sin, på samme måte som de andre barna i naturen, men da er det opp til personalet å finne en mulighet for at det barnet også skaffer seg erfaringer og lærer å bli kjent med seg selv. Det viktig å se barnet forutsetninger og ha en positiv holdning. Det er ikke alltid like lett å ha den positive holdningen. Det er mye som kan spille inn på det, både dagsformen, humøret og samspillet til personalet, samtidig skal personalet se barnet, barnets behov og barnets forutsetninger. En kan føle at det ikke er flere muligheter, at en ikke kommer seg videre. Da er det viktig å se på situasjonen med nye øyner og gjerne hente inspirasjon og hjelp fra andre.

Medvirkning

For at alle barn skal ha mulighet til å påvirke hverdagen og barnehagen som institusjon, er det viktig å sikre at hvert enkelt barns stemme blir hørt (Sjøvik, 2014, s. 305). Solveig fortalte at for at et barn med funksjonshemming skal kunne medvirke, er det viktig at personalet kjenner barnet og vet når barnet er fornøyd eller misfornøyd. Barnet kan få medvirke ved at personalet kjenner igjen gode lyder og kroppsspråket. Solveig sier videre at barnet kan bruke Tobii, og Frida nevner at en kan bruke tegn til tale for å fortelle hva en føler og ønsker. Barnehagen skal være bevisst på barns ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.27). Videre sier Solveig at personalet kan vise barnet bilder av gjenstander, mat eller aktiviteter som barnet kan peke på for å vise hva barnet vil eller barnet kan bruke lyder for å forklare hva barnet ønsker.

På den ene siden kan Tobii og tegn til tale være positivt, en kan lære det fort og en kan kommunisere over større avstand uten å heve stemmen. En kan ha en egen samtale i andre samtaler da en bare bruker kroppen til å kommunisere. En kan kjenne på en glede ved å kommunisere med kroppen og kommunisere med de som ikke har språk. På den andre siden kan det være vanskelig å lære seg tegn til tale. En kan misforstå hverandre på andre måter, og føle at en ikke kan gjøre seg forstått. Hvis en ikke får det til kan en føle seg mislykket. Det kan også danne seg en negativ stemning rundt å bruke kroppen til å kommunisere.

5.3 Tur i naturen

Barnehagen skal legge til rette for at barna kan få et mangfold av naturopplevelser og få oppleve naturen som arena for lek og læring (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 52). Alle tre barnehagene har en planlagt tur dag i uken, men de prøver også å gå på tur mer enn dette. Personalet legger til rette for å utforske nærmiljøet og bli kjent med naturen. Beate forteller at for å få med seg alle barna på tur, må en planlegge godt og vurdere barna sin dagsform. Det er viktig at personalet ser forutsetninger istedenfor barnets begrensninger. Videre fortalte Beate at de planlegger turen i god tid, har gjerne med ekstra personale og de tar ofte en samling på starten av dagen for å evaluere hvordan dagsformen til barnet er.

Når barnehagepersonalet skal planlegge turer, er det viktig å tenke på affordance. Affordance søker og forklarer en relasjon mellom barnet og omgivelsene. Affordance retter oppmerksomheten på hva barnet ser av funksjoner i miljøet, hva barnet tiltrekkes av, og hva naturen har å tilby hvert enkelt barn, på bakgrunn av det barnet ser og opplever (Lundhaug & Neegaard, 2014, s. 23). Frida forteller at hvis et naturområde er for flat og det ikke er noe som tiltrekker barna kan det fort bli kjedelig for barna å være der, og barna får ikke utfolde seg. Frida sier også at målet er å finne et naturområde som tiltrekker barna og oppmerksomheten deres, slik at det blir en god opplevelse for barna, der de får bruke fantasien, kroppen og undret seg. Noen naturområder kan være vanskelig å være i og utforske for et barn med funksjonshemning. Her er det viktig å tilpasse området slik at barnet får oppleve affordance.

Flow handler ikke bare om å prestere etter evner, men også om å være til stede i en aktivitet hvor konsentrasjonen er dyp (Lundhaug & Neegaard, 2014, s.24). Barn opplever flow ved å ha akkurat passe utfordringer. Blir det for lett kjeder barna seg, og blir det for vanskelig er det lett å gi opp. En må finne en balanse mellom lett og vanskelig, og stadig utfordre barna mer. Frida sier at som barnehagepersonell er det viktig å motivere barna, hvis du ser at de er i ferd med å gi opp eller kjeder seg, må en voksen motivere de ved å legge til elementer i leken, eller finne noe annet å leke med. Videre sier Frida at barn med funksjonshemning ikke kan bli med på alle aktiviteter som er i naturen. Mange av barna er villige til å hjelpe barnet med funksjonshemning til å bli med på lekene. Hun sier også at barn er flinke til å tilrettelegge slik at barnet med funksjonshemning får ta del i leken og oppleve det samme som de selv. Videre

sier Frida at det er en fordel å ha en mindre barnegruppe som deltar i leken sammen med barnet med funksjonshemning, det kan gjøre det lettere for barnet å forholde seg til leken og de andre barna. Det kan gjøre at barnet får delta mer i leken, og får en større glede i å delta i leken i naturen. Solveig sa at de merker at det er mer empati i en barnegruppe som har kjennskap til funksjonshemning. Solveig sier også at barn er flinke til å vise omsorg, empati og forståelse overfor andre barn. Det er ikke alle barn som har den samme forståelsen og empatien for et barn som trenger litt ekstra støtte. Naturen er den beste læremesteren både når det gjelder stimulering av fysisk kapasitet og motoriske ferdigheter. Den byr på utfordringer for store og små og for barn på ulike ferdighetsnivå (Nordbotten, 2017, s. 120).

Turene vi går på kan gi energi og overskudd og kan påvirke vår fysiske og psykiske helse (Lundhaug et al., 2014, s.98). På tur oppleves ofte situasjoner med kreativitet og glede. Barna har ikke tilgang til leker, så de må bruke fantasien og naturmaterialer i leken (Langholm et al., 2017, s. 56). Frida fortalte at da barna ikke har tilgang til de vanlige lekene som er i barnehagen, må de bruke fantasien og være kreative for å finne noe å leke med. Vi har erfart det samme som Beate at barn har bedre samspill seg imellom når de er ute på tur enn i barnehagen, for da må de finne på leker sammen. Vi har også erfart at barna blir mer kreative og ikke så opptatte av å ha den ene tingen som for eksempel en hytte, som de kan bli på uteområde til barnehagen. Dagsformen til barna spiller inn på hvordan de opplever turen. Ofte kranbler barna mindre når de får være kreative, er på et større område og må selv bygge leken med det de finner rundt seg. Når de er i barnehagen er de ofte mer opptatte av den ene tingen, som de alltid vil ha. Dette er noe som kan skje i naturen også, men da barna ikke har de samme mulighetene til å leke med den lekehytten blir samspillet bedre.

Frida sa at barnehagene må se etter alternative ruter for barnet med funksjonshemning, slik at barnet kan møte resten av barnegruppen på avtalt plass. Om det er nokså flatt terreng med noen ujevnheter, kan det være to personale på rullestolen på dette området. Beate sier at det er gjerne ikke diagnosen til barnet som setter begrensinger for planleggingen, men holdningene, kreativiteten og motivasjonen til personalet. Frida sier at en måte å løse dette på, er ved å dele opp barnegruppen. På den ene siden er det fint å dele opp barnegruppen slik at de som trenger mer motoriske utfordringer kan gå en tur og den resterende barnegruppen kan gå en tur. Ved å gjøre dette får alle bruke kroppen sin, og får utfordringer tilpasset deres motoriske utvikling. Samtidig får barnet med funksjonshemning være med på tur. Hvis barnet

har eget personal kan barnet gå tilbake til barnehagen etter en stund, og har da fått en miljøforandring. Barna får også styrke relasjonen mellom de på samme alder, og kan kjenne seg mer sett da de ikke blir forstyrret av de andre. På den andre siden får ikke barnet med funksjonshemming være med aldersgruppen sin, og dermed kan barnet kjenne seg noe tilbakeholdt med lavere status. Barnegruppen får heller ikke den helheten, samt samholdet kan bli dårligere. Når hele barnegruppen er på tur kan det være noen som ikke blir sett like mye og føle seg glemte eller skjøvet bort av noen andre. Både å dele opp barnegruppen og gå hele barnegruppen på tur har sine positive og negative sider. Det ideale hadde vært om en kunne variert på dette og samtidig blandet barnegruppene.

Dersom barn med funksjonshemming lærer å kjenne kroppen sin, på en måte som gjør at de får lyst å bruke den, glede seg over den og delta i fysiske aktiviteter, må de motiveres av andre ting enn målbare fremskritt. En skal verdsette fysisk aktivitet som skaper glede, interesser og vennskap, det er mer motiverende (Sandseter et al., 2018, s 234). Naturen kan brukes til så mangt, både motoriske ferdigheter, og å ha språkutvikling og begrepslæring sammen med barna. Barn som er ute, får konkrete erfaringer med andre begreper som for eksempel "bålet knitrer". I planleggingsfasen kan begrepene introduseres gjennom bilder (Langholm et al., 2017, s. 55). Frida fortalte om samlinger med barna der personalet snakket om turen, hva de skulle gjøre på turen, om relevante begrep, samt regler. Frida fortalte også at avdelingen samlet barna når de var kommet til uteområdet, for å gå gjennom reglene og hvor de kunne være på dette området. Vi har erfart likt som Frida at en samling før turen, gjorde at barna gledet seg mer til å gå på tur, for da visste de hvor de skulle, og de hadde en plan for dagen som de kunne forholde seg til. Vi har også erfart at når barna ikke får denne samlingen før tur eller planen for dagen, kan det skape usikkerhet hos barnegruppen. Det å være ute i friluft gir en opplevelse av frihet og mestring. Ved å ha denne samlingen og planen for dagen har alltid barna et utgangspunkt noe som kan være positivt for dem. De vet at i dag skal jeg være i skogen. Når de ikke får denne planen, kan overgangene oppleves vanskelig da de ikke har en oversikt over dagens hendelser. Det kan skape usikkerhet og det kan vekke følelser hos barna som de gjerne ikke klarer å sette ord på. Det er da viktig å være imøtekommende og en trygg voksen slik at barna kan komme og fortelle hva de kjenner på.

Fysisk aktiv lek er avgjørende for barns motoriske utvikling, og er essensiell for at barn skal få en kroppslig forståelse av seg selv og sine omgivelser (Sandseter et al., 2018, s. 360). Frida sier at ved å utforske naturen, og bruke kroppen sin, kan barna få en kroppslig forståelse av seg selv og sine omgivelser. For et barn med funksjonshemming kan det være vanskelig å utforske naturen fullstendig. Ved hjelp av en voksen kan barnet få se hva som befinner seg oppi treet, eller oppå haugen litt lengre borte. Det kan også oppleves vanskelig og krevende for barnet, og barnet kan få en dårlig opplevelse om barnet blir liggende på bakken eller ikke får til det barnet ønsker. Samtidig er det viktig at barnet får prøve selv. Ut fra barnets motoriske ferdigheter, kan barnet gå, krabbe eller åle seg bort til det de ønsker å utforske med sansene sine. For at barn med funksjonshemming skal få oppleve glede og deltakelse, må de bli introdusert til aktiviteter som gir flere muligheter til deltakelse og glede (Sandseter et al., 2018, s. 225). Informantene fortalte at de la opp turene til at barnet med funksjonshemming skulle få ta del i aktivitetene, samt oppleve glede og mestring ved turer. Frida fortalte at barnet med funksjonshemming kan være med i leken på bakken, i molda, i damen eller i rollespillet. Personalet kan finne kvister, blader og andre objekter i naturomgivelsene og ta det med til barnet, slik at barnet kan kjenne, føle, smake og lukte på det. Vi har erfart at barn lærer av å bruke sansene. I naturen stimuleres alle sanser, og barna får mange førstehåndserfaringer. Førstehåndserfaringer er egne erfaringer og opplevelser og noe barna kan lære av (Langholm et al., 2017, s. 54). Videre sier Frida at barn med funksjonshemming også kan få førstehåndserfaring og sanseopplevelse ved hjelp av de andre barna eller personalet. Ved førstehåndserfaringer og ved utforsking av sansene kan barnet oppleve mestring og glede som barnet kan ta med seg i andre aktiviteter. Samtidig kan det oppleves skummelt for barnet da det kan være noe nytt.

Vi har erfart at barna kan finne glede av å være i naturen da de får utforske et større areal, de får bruke sansene sine på andre gjenstander. De får bruke fantasien på en annen måte, uten leker og de får utfolde seg på et større område der de kan prøve og feile i større grad enn inne. Vi har også erfart at samspillet mellom barna endrer seg når de er på et område uten leker, der de må bruke fantasien, hverandre og det de finner på området. Beate snakket også om gleden av å være på tur. Barna får se noe annet, de får en opplevelse de gjerne husker lengre enn en opplevelse de har hatt inne. De voksne kan være mer lekne utenfor barnehagens område da det ikke er de samme gamle lekene. De kan plutselig bli et troll som bor i en fjellside litt lengre borte, eller de kan bli fanget i en hule i skogen. De kan spille ut bukkene

bruse ved en bro eller noe annet som de finner i naturen. Både barn og voksne har lettere for å bruke fantasien og kreativiteten når de er i naturen enn når de er på det samme uteområdet. For å få en fin tur og gode opplevelser må personalet planlegge godt, være kreative og motiverte for å være ute. Frida fortalte at de utforsket uteområdet før de planla en tur slik at de kunne tilrettelegge for alle barna. Hun sa at de kunne ta med seg et tau og lage noe i naturen, slik at de kunne bruke fantasien sammen med barna. Det de lager kan også tilpasses barnet med funksjonshemning. Frida fortalte videre at de kan ta i bruk det de finner i naturen. En pinne kan være en tryllestav eller et sverd. En stubbe kan være en bil eller et tog. Et tre kan være et hus eller et fly. Hun fortalte om noen barn som hadde funnet noen pinner, barnet med funksjonshemning fikk en tryllestav og kunne trylle de andre barna om til for eksempel en apekatt. Frida var også innom det vanskelige ved å ha med seg et barn med funksjonshemning i naturen. Det kommer an på hvor mobilt barnet er, men det kan være vanskelig å få barnet med seg i ulendt terreng. Solveig fortalte at hun følte barnet innimellom bare ble liggende på bakken og ikke fikk noe utbytte av å være med på tur og at barnet ikke fikk ta like stor del i leken som inne. Frida og Beate kom innpå hvilket utbytte barn med funksjonshemning har av naturen. Det er avhengig av formen til barnet, om barnet sitter i rullestol eller går, har barnet godt av å komme seg ut i frisk luft og få en miljøforandring. Barnet kan kjenne på en glede av å se de andre barna høyt oppe i et tre og av aktivitetene barnet får oppleve i naturen. Hvilket utbytte barna får vil variere uansett om barnet har en funksjonshemning eller ikke.

Barna kan også lage ulike instrumenter i naturen, det kan være to steiner eller pinner de slår mot hverandre, eller en seljefløyte. Musikkpedagogen kan jobbe med musikken både inne og ute. Musikk og rytme kan bygge en relasjon mellom barnegruppen og de voksne. Gjennom musikken får de også bruke kroppen sin aktivt. På den ene siden kan musikken skape glede, de kan synge, lage aktiviteter og leker, de kan ha konkurranser og bruke musikken som en del av lekene sine. Men på den andre siden kan barna oppleve lyder som de kan reagere negativt på. De kan kjenne på en usikkerhet rundt dansen eller leken når musikken er inkludert. Det kan også være vanskelig å finne en behagelig balanse som passer for hele barnegruppen og personalet.

5.4 Foreldresamarbeid

Barna vil merke dersom det er en god relasjon mellom foreldrene og barnehagen. Når foreldrene viser en tillit til personalet, vil det også skape en tillit mellom barna og personalet (Glaser, 2017, s. 18). Frida presiserer at barn ser mer enn vi tror. Når foreldrene treffer noen de ikke liker, plukker barn opp dette. Det er viktig at barnehagepersonalet forstår og vektlegger viktigheten til foreldrene i barnehagen, og at foreldrene får mulighet til å medvirke (Sjøvik, 2014, s.361). Videre sier Frida at barn ser opp til foreldrene sine, og foreldrene er de som kjenner barna best, ved et godt samarbeid og god kommunikasjon kan de sammen gjøre hverdagen til barna best mulig. Vi har erfart likt som Frida at foreldre ønsker at barna skal være mer ute, og gjerne mer på turer. Foreldrene har vist stort engasjement når det har vært snakk om turer. Det er bra at foreldrene viser engasjement for tur. Noen foreldre tar barna mye med ut og barna er vant med å være i naturen. Mens noen foreldre kan mene at barnehagen skal være mer ute i naturen, for at de selv ikke har muligheten til å ta med barna i naturen etter arbeidstid. Andre foreldre kan ha oppfatningen av at barna bare blir skitne når de er ut, og ønsker helst rene barn når de henter i barnehagen. Ved en slik oppfatning er det viktig å ha et godt samarbeid, skape tillit og være åpen mot foreldrene og fortelle at det er en viktig del av barnehagehverdagen.

Informantene fortalte at de har vært borti både gode og mindre gode foreldresamarbeid. I noen tilfeller kan det være at foreldrene kjenner på en sorg eller en skam ved at barnet har en funksjonshemming. Solveig fortalte om noen foreldre som hadde en sorg ved diagnosen til barnet. Barnehagepersonalet sin oppgave blir å støtte og trøste foreldrene. Ved god kommunikasjon kan foreldrene kjenne på en trygghet ved å ha barnet i barnehagen. Det er heller ikke alle foreldre som vet hva de har rett på. Frida sier at personalet kan hjelpe foreldrene med å finne ut hva de har krav på og hva de kan søke om. Solveig sier at foreldrene kan jobbe med det samme hjemme som barna jobber med i barnehagen. Solveig forteller at de hadde god kommunikasjon med foreldrene, men foreldrene hadde ikke overskudd når de hentet barnet i barnehagen. Personalet fortalte foreldrene hva de hadde gjort i barnehagen og hva de ønsket at foreldrene skulle jobbe med, men det ble sjeldent gjort. Videre sier Solveig at foreldrene var slitne, bar på en sorg og prøvde å stille opp for barnet best mulig, men rakk ikke helt til. Dette kan være den ene siden, men det kan også være foreldre som har overskudd, som kommer med krav og ønsker til barnehagen, og som står på sitt for at barnet deres skal få delta på lik linje som resten av barnegruppen.

I denne delen har vi drøftet våre funn, i neste del vil vi komme med en konklusjon på vår problemstilling.

6.0 Konklusjon

Ved bruk av relevant teori, informasjon fra informanter og drøfting, har vi svart på problemstillingen «*Hvordan kan barnehagepersonalet bruke naturen sammen med barn med funksjonshemming?*» Vår konklusjon er at barnehagepersonalet kan gjennom **tilrettelegging, kreativitet, god kommunikasjon** og **godt samspill** bruke naturen sammen med barn med funksjonshemming. God planlegging, tilrettelegging og hjelpemidler er viktige for å tilpasse turene etter barnets behov. Selv om barnet ikke er mobilt nok til å springe rundt, kan barnet blant annet krype eller åle. Gode hjelpemidler er med på å styrke personalet slik at barnet med funksjonshemming også får være med på tur. Barnet kan bruke sansene sine til å utforske naturen, de andre kan også hjelpe barnet med å utforske. Barnehagepersonalet kan være kreative og finne på leker i naturen som er tilrettelagt slik at barnet med funksjonshemming kan delta sammen med de andre barna. Blant annet kan en skape en lek utav en pinne der pinnen for eksempel er en tryllestav eller en kan leke at stubben er et tog. Bruk av kommunikasjon er vesentlig både mellom personalet, og kommunikasjonen til de andre barna. Ved at barna lærer mer om funksjonshemming og oppnår en forståelse for barnet, kan dette gjøre at barnet blir mer inkludert i barnegruppen.

7.0 Bibliografi

Aasen, W. (2012). *Teamentledelse i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Aubert, W. (1985). *Det skjulte samfunn*. Universitetsforlaget.

Barns og foreldres medvirkning, 2005, *Lov om barnehager*, (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64/§3>

Barn med nedsatt funksjonsevne, 2005, *Lov om barnehager*, (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64/§37>

Barnehagenett. (u. å). *Sammen med andre i et felleskap*. Hentet 28. april 2021 fra
<https://barnehagenett.no/relasjoner-a-fungere-sammen-med-andre/>

Bergsland, D, M. (red). & Jæger, H. (2015). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademiske.

Befring, E., Næss, K-A, B. & Tangen, R. (red). (2019). *Spesialpedagogikk*. Cappelen Damm Akademisk.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7.utg). Gyldendal.

Gjervan, M., Andersen, E, C. & Bleka, M. (2016). *Se mangfold: Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. (2.utg). Cappelen Damm Akademisk.

Glaser, V. (2017). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Universitetsforlaget.

Hvidsten, B. I. B. (2014). *Spesialpedagogikk i barnehagen*. Fagbokforlaget

Kvistad, K. & Søbstad, F. (2016). *Kvalitetsarbeid i barnehagen*. Cappelen Akademiske Forlag.

Langholm, G. (red), Hilmo, I., Holter, K., Lea, A. & Synnes, K. (2017). *Forskerfrøboka*. (2.utg). Fagbokforlaget.

Lillemyr, O. F. (2016). *Lek på alvor*. (3.utg). Universitetsforlaget

Lundhaug, T. & Neegaard, R, H. (2017). *Friluftsliv og uteliv i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

NAV. (u. å). *Hjelpemidler*. Hentet 28.april.2021 fra

<https://www.nav.no/no/person/hjelpemidler/hjelpemidler-og-tilrettelegging/hjelpemidler>

Nordbotten, N, M, L, G. (2017). *Barns fysiske utvikling: Hvordan stimulere barns fysiske utvikling*. (2.utg). Cappelen Damm Akademisk.

Norske fysioterapeutforbund. (u. å). *Fysioterapi for barn og unge*. Hentet 28.april.2021 fra

<https://fysio.no/Pasientinfo/Pasientbrosjyrer/Fysioterapi-for-barn-og-unge>

Osnes, H., Skaug, N, H. & Kaarby, E, M, K. (2015) *Kropp bevegelse og helse i barnehagen*. (2.utg). Universitetsforlaget.

Ravn, B. (1995). *Samarbejde, makt og tillid*. Arneberg, I.P& Ravn, B (red.). (1995). *Mellom hjem og skole: Et spørsmål om makt og tillit*. Praksis forlag, Unge pædagoger.

Sandseter, H, B, E., Hagen, L, T & Moser, T. (red). (2018). *Kroppslighet i barnehagen: Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3.utg). Gyldendal.

Stavanger Universitetssjukehus. (u. å). *Barne- og ungdomshabilitering*. Hentet 27.april.2021

fra <https://helse-stavanger.no/avdelinger/kvinne-og-barneklubben/barne-og-ungdomshabilitering>

Sjøvik, P. (red). (2014). *En barnehage for alle: Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen*. (3.utg). Universitetsforlaget.

Store Norske Leksikon. (2019,02. mai). *Funksjonshemning*. [funksjonshemning – Store norske leksikon \(snl.no\)](https://snl.no/funksjonshemning)

Tholin, R. K. (2016). *Profesjonsetikk for barnehagelærere*. Fagbokforlaget.

Tobii Dynavox. (u. å). *Innføring i maskinvare og betjening (med fokus på øyestyring)*. Hentet 28.april.2021 fra [Innføring i maskinvare og betjening \(med fokus på øyestyring\) - Tobii Dynavox](https://www.tobii.com/nb/innfoering-i-maskinvare-og-betjening-med-fokus-pa-oyestyring)

Utdanningsdirektoratet. (2017.). *Rammeplanen: Barn og barndom*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/verdigrunnlag/barn-og-barndom/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplanen: Barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-formal-og-innhold/omsorg/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplanen: Kropp, bevegelse, mat og helse*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/fagomrader/kropp-bevegelse-mat-helse/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplanen: Mangfold og gjensidig respekt*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/verdigrunnlag/mangfold-og-gjensidig-respekt/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplanen: Natur, miljø og teknologi*. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/fagomrader/natur-miljo-teknologi/>

Utdanning.no. (2021, 20. april). *Yrkesbeskrivelse: Spesialpedagog*. Hentet 27.april.2021 fra <https://utdanning.no/yrker/beskrivelse/spesialpedagog>

Wetås, Å. (2019). *Norsk tegnspråk: Hva er et tegnspråk*. Språkrådet. [norsk-tegn-sprak.pdf \(sprakradet.no\)](https://sprakradet.no/norsk-tegn-sprak.pdf)

Vedlegg

1. Intervjuguide

(Det som står i kursiv ønsker vi å si som innledning til spørsmålet)

Kvinne/mann/intetkjønn

- **Hvor lang erfaring har du i barnehagen?**

- Hvor mye/lang erfaring har du med barn med funksjonshemming?
 - Hvilken funksjonshemming var det?
- Når var du utdannet/hvilken relevant utdanning har du?
- Har du noen videreutdanning/kurs?

- **Hvordan jobber/jobbet dere for at barn med funksjonshemming skal få samme mulighetene som resten av barnegruppen?**

- Hvordan jobber personalet sammen for å gjøre hverdagen til barnet best mulig?
- Hvordan får barn med funksjonshemming bli med å medvirke sin hverdag og bruke medvirkningen?
- Har dere ekstra personale på barnet med funksjonshemming?
- *Vi tenker at et barn med funksjonshemming vil ha positiv innvirkning på resten av barnegruppen. Hvordan synes du resten av barnegruppen opplever å ha et barn med funksjonshemming på avdelingen sin? Hjelper barnegruppen til? Leker de med barnet?*
- Merker du noen forskjell på samspillet mellom barna inne og ute? Er samspillet bedre ute? Eventuelt hvordan opplever du forskjellen?

- Merker dere en forskjell på empatien og sympatien til en barnegruppe som har kjennskap til funksjonshemning? Eventuelt hvordan?
- Har dere avtaler med andre parter, for eksempel fysioterapeut, spesialpedagog eller musikkterapeut som kommer til barnehagen?

●Hvilke erfaringer har du med å ta med barn med funksjonshemning ut i naturen/med på tur?

- Hvordan planlegger/tilrettelegger dere for tur?
- Hvordan blir det tilrettelagt for det enkelte barnet, hvis det f.eks. er et barn som sitter i rullestol, har funksjonsnedsettelse, har Downs syndrom eller andre funksjonshemninger?

●Hvordan er foreldresamarbeidet?

- Er det noen utfordringer med foreldrene?

●Er det noe mer du vil legge til/si?

Tusen takk for at du ville bli intervjuet og hjelpe oss med forskningen vår!

2. Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

Bachelor i barnehagelærer utdanningen

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få mer kunnskap og informasjon om hvordan barnehagepersonalet bruker naturen sammen med barn med funksjonshemning. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi har valgt temaet barn med funksjonshemning i naturen da vi har fått interesse for dette gjennom studieårene våre. Vi ønsker å se hva muligheter barn med funksjonshemning har og hvordan barnehagepersonalet jobber med dette. Dette ønsker vi da vi gjerne vil lære mer om barn med funksjonshemning i naturen. Og hvordan vi kan bruke naturen, selv med de ulike utfordringer barna kan ha.

Dette er til en bachelor oppgave i barnehagelærer studiet. Og vi ønsker å intervju barnehageansatte der spørsmålene går ut på hvordan en kan bruke naturen som læringsarena sammen med barn med funksjonshemning. Samt hvordan en kan tilrettelegge best mulig slik at alle barna får ta del. Dette ønsker vi for å lære mer og være enda bedre rustet til å starte som barnehagelærere eller pedagoger når den tid kommer.

I forbindelse med dette ønsker vi å intervju noen i barnehagepersonalet som har erfaring med funksjonshemning. Vi ønsker å høre hvordan deres avdeling og barnehagen generelt arbeider med barn med funksjonshemning i naturen.

De opplysningene vi får skal brukes i bachelor oppgaven vår, de vil bli 100% anonymisert og slettet etter endt sensur ved Høgskulen på Vestlandet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet avd. Bergen er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta da du har erfaring med barn med funksjonshemming som kan hjelpe oss i bachelor oppgaven vår. Det er 3-5 som får spørsmål om å bli intervjuet til bachelor oppgaven vår. Vi kontaktet din styrer som sa at du kanskje ville hjelpe oss.

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi vil bruke intervju som metode og ønsker å utføre intervjuet digitalt, for eksempel gjennom zoom, grunnet covid-19. Dette vil ta opptil 45 minutter. Vi ønsker å ta lydopptak av intervjuet, det vil så bli transkribert og anonymisert. Vi merker oss hvilket kjønn du er, hvilken utdanning du har og når du var ferdig utdannet. Dette vil bli anonymisert og slettet ved endt sensur ved HVL. Som nemnd ønsker vi å høre hvilke erfaringer du har med barn med funksjonshemming, og hvordan dere bruker naturen sammen med barn med funksjonshemming.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Vi [REDACTED] er databehandlere, som vil intervju og transkribere intervjuene. Vår veileder ved HVL, Åse Nylenna Akslen, vil ha tilgang til transkribert informasjon.

Navn og eventuelt andre opplysninger vil bli endret til fiktive navn, og det vil bli 100% anonymisert kort tid etter gjennomført intervju. Det vil ligge på våre private PCer som er passord beskyttet. Det er ingen andre som har tilgang til pc-ene våre.

Opplysninger som eventuelt vil bli tatt med i oppgaven er hvilken utdanning du har, eventuelt videreutdanning og hvilket kjønn du er.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Ved endt sensur ved HVL vil vi slette alle opplysninger. Alle opplysninger vil som sagt bli anonymisert i oppgaven.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet personopplysninger om deg
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Høgskulen på Vestlandet ved Åse Nylenna Akslen. Telefon: 55585861 og
epost: Ase.Nylenna.Akslen@hvl.no

Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen, telefon: 55587682, epost:
trine.anikken.larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:
NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på
telefon: 55 58 21 17.

Studentene/databehandlere:

[Redacted]
[Redacted]

Med vennlig hilsen

[Redacted]

3. Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *bachelor oppgave i barnehagelærer utdanningen* og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju
- At det blir tatt lydopptak av intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet og sensurert ved Høgskulen på Vestlandet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

4. Godkjenning av NSD

Behandlingen av personopplysninger er vurdert av NSD. Vurderingen er:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 22.03.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål

- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Zoom er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: [REDAKERT] Tlf. Personverntjenester: [REDAKERT] (tast 1)